

Сучасний підхід до діагностики целиакії

На VIII науковій сесії ДУ «Інститут гастроентерології НАМН України» під назвою «Новітні технології в теоретичній та клінічній гастроентерології» кандидат медичних наук, лікар-дієтолог Ольга Олександрівна Наумова представила свою доповідь «Сучасні алгоритми діагностики целиакії та принципи її дієтичної корекції», підготовлену спільно з медичною лабораторією «ДІЛА». Спікерка розповіла про методи діагностики целиакії, що наразі є найспецифічнішими та найефективнішими.

Целиакія (або глютенна ентеропатія) – це захворювання, що характеризується розладом функції кишечника; супроводжується непереносимістю глютену – білка, котрий міститься в злакових культурах. Поширеність целиакії у країнах Європи становить близько 0,6% у морфологічно підтверджених випадках і 1% у серологічному скринінгу населення загалом. Целиакія може діагностуватися в будь-якому віці, в жінок трапляється у 2-3 рази частіше.

Діагноз целиакії ґрунтується на поєднанні клінічних симптомів, серологічних досліджень і даних біопсії (рис. 1, 2). Факторами, що спричиняють втрату толерантності до глютену, можуть бути шлунково-кишкові інфекції, вплив ліків і хірургічні втручання. Донедавна існувала широко поширена думка, що ризик

розвитку целиакії зменшує тривале грудне вигодовування, а також раннє (у віці 4 міс) і пізніше (у 6-12 міс) введення глютену, проте ці припущення так і не були доведені.

В яких випадках лікар повинен запідозрити розвиток целиакії та провести необхідні обстеження?

Насамперед навести на думку про глютенну ентеропатію мають характерні гастроінтестинальні й екстраінтестинальні прояви (табл.).

Безпосередніми показаннями до проведення тестування на целиакію є:

- наявність симптомів і лабораторних даних, які вказують на мальабсорбцію;
- незрозуміле підвищення рівня трансферази в сироватці крові;

Таблиця. Прояви целиакії

Гастроінтестинальні прояви	Екстраінтестинальні прояви	Інше
<ul style="list-style-type: none"> • Хронічна чи інтермітуюча діарея (частий симптом) • Хронічні закрепи, що не відповідають на стандартну терапію • Хронічні абдомінальні болі • Збільшений розтягнутий живіт (частий симптом) • Періодична нудота та блювання • Відхилення в печінкових пробах 	<ul style="list-style-type: none"> • Втрата маси тіла, відставання у фізичному розвитку (частий симптом) • Відтермінований пубертат, аменорея • Дратівливість, стомлюваність • Нейропатії • Артрити/артралгії • Хронічна залізодефіцитна анемія • Зниження мінералізації кісток (остеопенія/остеопороз) • Повторні переломи • Повторні афтозні стоматити • Герпетиформний дерматит • Дефекти зубної емалі 	<ul style="list-style-type: none"> • Діти першої лінії споріднення з целиакією • Автоімунні стани: цукровий діабет 1 типу, автоімунний тиреоїдит, автоімунний гепатит • Синдром Дауна • Синдром Тернера • Синдром Вільямса-Бойрена

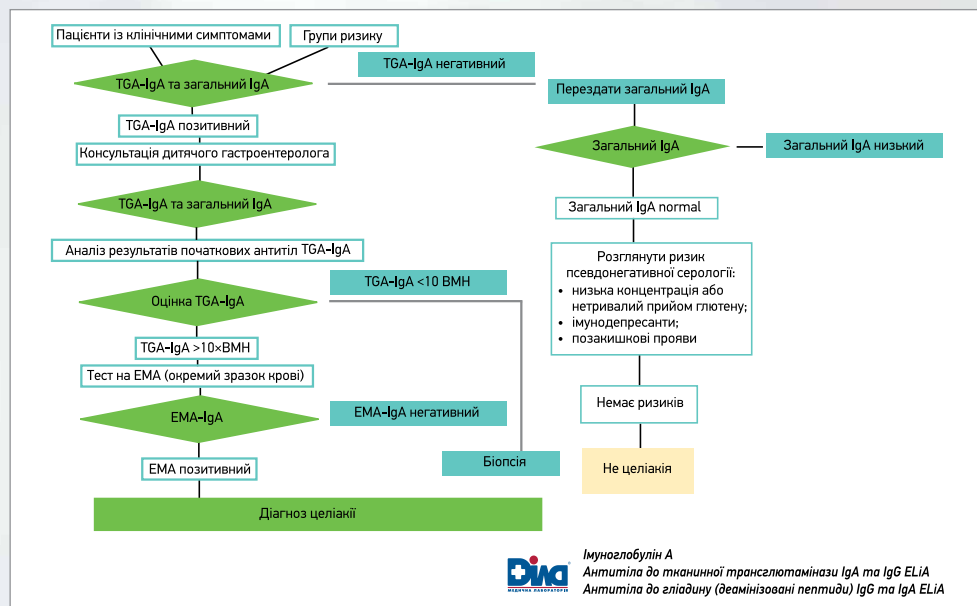

Рис. 1. Алгоритм діагностики целиакії, коли немає дефіциту загального IgA

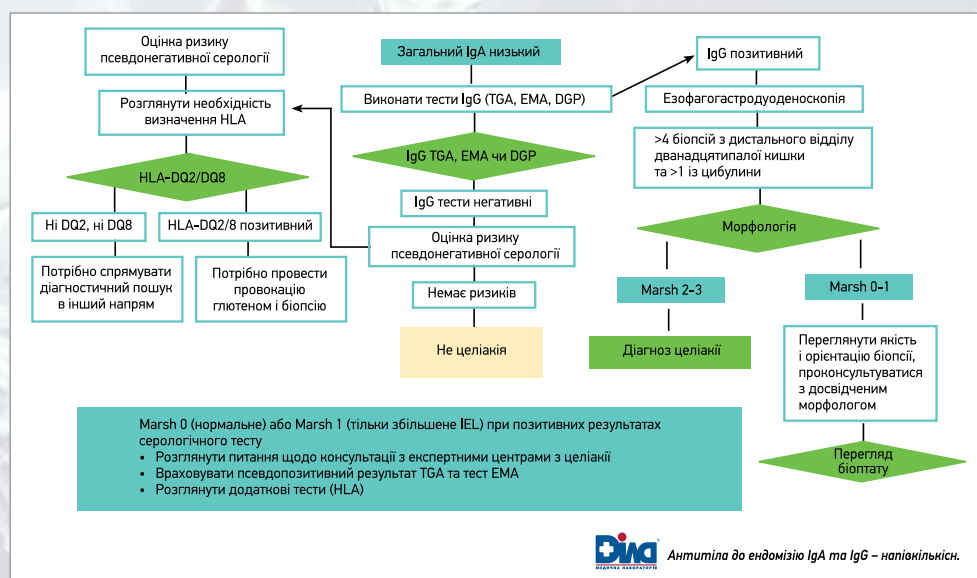

Рис. 2. Алгоритм діагностики целиакії, коли є дефіцит загального IgA

- наявність цукрового діабету 1 типу;
- обтяжений сімейний анамнез (у разі виявлення целиакії в родичів як тест першої лінії рекомендується проведення HLA-типуювання).

Слід зазначити, що сьогодні найкращим (специфічним і найчутливішим) тестом для виявлення целиакії в будь-якому віці є визначення рівня тканинної трансглутамінази IgA (IgA-TG2). Тканинна трансглутаміназа – фермент, який каталізує процес утворення зв'язків між білковими молекулами, збагаченими глутаміном і лізином. Наявність антитіл до IgA-TG2 є достовірним клініко-лабораторним маркером целиакії. Наразі визначення антитіл до IgA-TG2 можна виконати виключно в медичній лабораторії «ДІЛА».

Велике значення в диференційній діагностиці целиакії мають серологічні тести: вони дають змогу відрізнити її від інших захворювань, які супроводжуються діареєю. Саме тому вимірювання рівня загального IgA проводиться одночасно із серологічним тестуванням. У пацієнтів із селективним загальним дефіцитом IgA тестування на основі IgG (IgG-DGP або Ig-TG2) слід проводити в ході діагностики та подальшого спостереження.

Важливе зауваження: під час проходження діагностичних серологічних тестів пацієнти повинні дотримуватися безглютенової дієти. Також необхідно врахувати, що проведення дослідження рівня антитіл до гліадину (AGA) не рекомендується для первинного виявлення целиакії.

Характерно, що у 2-3% пацієнтів із цим захворюванням розвивається дефіцит IgA. Проте при виявленні цієї ознаки насамперед необхідно виключити наявність у хворого інших захворювань, які спричиняють атрофію ворсинок слизової оболонки тонкого кишечника: лямбліозу, синдрому надлишкового бактеріального зростання чи загального варіабельного імунодефіциту.

Якщо в пацієнта виявлено антитіла до тканинної трансглутамінази IgA та результат тесту підкріплено відповідною біопсією, HLA-типуювання не потрібне. При діагностиці

целиакії в дітей також можна обійтися без нього в разі значного збільшення антитіл (≥ 10 разів) і паралельного виявлення антитіл до ендомізію IgA.

Точне та високоякісне серологічне тестування в Україні забезпечує медична лабораторія «ДІЛА». Для діагностики целиакії медична лабораторія «ДІЛА» використовує інноваційне лабораторне обладнання та витратні матеріали від виробника Thermo Fisher Scientific (Фінляндія).

Лабораторія проводить серологічне дослідження на наявність:

- антитіл до тканинної трансглутамінази (tTG) IgA, IgG (EliA Celikey – IgG й IgA);
- антитіл до дезамінованих пептидів гліадину (DGP) IgA, IgG (EliA GliadinDP – IgG й IgA), очищений гліадин пшениці);
- антитіл до ендомізію (EMA) IgA, IgG (непряма імунофлюоресценція).

Також треба зазначити, що серед 6 тест-систем TGA-IgA, що були оцінені в міжнародному перспективному дослідженні ProCeDe та досягли PPV 100% при обстеженні без біопсії, єдиною автоматизованою була EliA™ Celikey® IgA.

EliA™ Celikey® має найкращу в своєму класі ефективність при целиакії, оскільки досягає PPV 99% при таких низьких рівнях, як $2 \times \text{ULN}$. Ця діагностична точність була показана як відмінна порівняно з іншими тестами.

Повністю автоматизоване автоімунне тестування EliA™ Celikey® IgA доступне пацієнтам на території України в медичній лабораторії «ДІЛА».

Основною перевагою використання тестів EliA Celikey® та EliA™ Gliadin є те, що при проведенні менш специфічного тесту кількість проведення біопсій пацієнтам без целиакії зростає в 5 разів. Усі тести EliA Celikey® та EliA™ Gliadin мають високу специфічність й ефективність, що надає значну допомогу лікарям при встановленні діагнозу целиакії.

Підготував Олександр Соловійов

Доступна лабораторна діагностика для вирішення клінічних задач у реальній лікарській практиці

- Система менеджменту якості (TQM)
- Міжнародні стандарти ISO 9001; ISO 15189
- Міжнародні системи оцінки якості EQAS і RIQAS (Великобританія і США)
- Актуальні рішення клінічних задач
- Клінічна верифікація результатів
- Термінове повідомлення про критичні показники
- Індивідуальний професійний консалтинг 0 800 21 96 96, consult@dila.com.ua

- Інноваційні методики, передові технології
- Обладнання від світових лідерів: Siemens, Abbott, bioMerieux, Beckman Coulter
- Моніторинг виробничих процесів з матеріалами Randox, BIO-RAD, Siemens
- Єдина інформаційна служба 0 800 21 78 87, 0 800 75 21 80

www.dila.ua

Система управління якістю сертифікована відповідно до міжнародних стандартів ISO 9001 та ISO 15189. Атестація про акредитацію відповідно до ДСТУ EN ISO 15189:2015 (EN ISO 15189:2013) № 15102016. Акредитаційний сертифікат вищої категорії МОЗУ МЗ № 013358 від 23.02.2017. Ліцензія на медичну практику МОЗУ АД № 071280 від 22.11.2012.